

CYNGOR GWYNEDD – Adroddiad i Gabinet Cyngor Gwynedd

Teitl yr eitem:	Cyllideb Refeniw 2025/26 – Adolygiad Diwedd Awst 2025
Aelod Cabinet:	Y Cyngorydd Huw Wyn Jones, Aelod Cabinet Cyllid
Swyddog perthnasol:	Ffion Madog Evans, Pennaeth Cyllid Cynorthwyol - Cyfrifeg a Phensiynau
Dyddiad y cyfarfod:	11 Tachwedd 2025

1. Penderfyniad a geisir

Fod y Cabinet yn:

- 1.1 Cymeradwyo cymorth ariannol ychwanegol uwchlaw'r taliad cytundebol sydd yn amcanu i fod yn £219k i Gwmni Byw'n Iach i'w gyllido o'r gronfa trawsffurfio, gan ddirprwyo'r hawl i'r Aelod Cabinet dros Economi mewn ymgynghoriad gyda'r Aelod Cabinet Cyllid, Prif Weithredwr a'r Pennaeth Cyllid i gytuno ar swm y gefnogaeth ariannol derfynol uwchlaw y tâl cytundebol gyda Byw'n Iach ar ddiwedd y flwyddyn ariannol.
- 1.2 Gofyn i'r Pennaeth Cyllid a'r Pennaeth Amgylchedd gyflwyno adroddiad pellach ar yr opsiynau posib ar gyfer ariannu'r costau o ddiogelu/dymchwel adeilad y Corbett Arms yn Nhywyn.
- 1.3 Cymeradwyo trosglwyddiad o £3.757 miliwn o danwariant ar gyllidebau corfforaethol i Gronfa Cefnogi Strategaeth Ariannol y Cyngor, gyda'i ddefnydd i'w ystyried cyn diwedd y flwyddyn ariannol bresennol.
- 1.4 Cymeradwyo'r trosglwyddiadau ariannol fel yr amlinellir yn **Atodiad 3** yn dilyn adolygiad o'r cronfeydd, gan ddileu gwerth £576k o falansau negyddol ar gronfeydd yr Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant sef £300k a'r Adran Plant a Theuluoedd £276k, yn dilyn i'r adrannau fethu cyflawni gwasanaethau o fewn eu cyllideb dros y tair blynedd ddiwethaf.

2. Y rheswm pam fod angen i'r Cabinet wneud y penderfyniad

- 2.1 Pwrpas yr adroddiad hwn yw ceisio rhoi tafluniad o'n sefyllfa refeniw erbyn diwedd y flwyddyn ariannol. Felly mae'r symiau a nodir isod yn amcan o'r hyn a ragwelwn erbyn Mawrth 2026 ac nid symiau sy'n cynrychioli gorwariant heddiw.

- 2.2** Cyfrifoldeb y Cabinet yw cymryd camau, fel bo angen, er mwyn sicrhau rheolaeth briodol dros gyllidebau'r Cyngor (e.e. cymeradwyo trosglwyddiadau sylweddol neu gyllideb ychwanegol).

3. Cyflwyniad a Rhesymeg

Cefndir / Cyflwyniad

- 3.1** Cyflwynir yr adroddiad ar yr adolygiad diweddaraf diwedd Awst o gyllideb refeniw'r Cyngor am 2025/26, ac amlinellir crynhoad o'r sefyllfa fesul Adran yn **Atodiad 1**. Mae'r rhagolygon presennol yn awgrymu y bydd gan bump o'r adrannau ddiffyg cyllideb erbyn diwedd y flwyddyn. Rhagwelir y prif ddiffyg yn:

- Oedolion, Iechyd a Llesiant – Gofal Cartref a Chartrefi Preswyl
- Adran Amgylchedd – Gwastraff
- Adran Plant a Theuluoedd – lleoliadau all sirol, Derwen ac Ôl 16
- Adran Tai ac Eiddo - Digartrefedd
- Adran Priffyrdd, Peirianeg ac YGC – llai o incwm na'r disgwyl ar yr ochr priffyrdd

- 3.2** Isod, ac yn **Atodiad 2**, rhoddir manylion pellach yn ymwneud â'r prif faterion a'r penawdau ble rhagwelir diffyg cyllideb, ynghyd ag argymhellion penodol lle'n briodol.

4. Rhesymeg a chyfiawnhad dros argymell y penderfyniad

Sefyllfa Arbedion

- 4.1** Yn adroddiad Cyllideb 2025/26 i'r Cyngor Llawn ar 6 Mawrth 2025, adroddwyd fod arbedion gwerth £3.5 miliwn wedi eu proffilio ar gyfer cyllideb 2025/26. Mae'r cyllidebau wedi eu lleihau o'r swm yma; ac felly adroddir ar y sefyllfa yn dilyn ystyriaeth o'r arbedion.
- 4.2** Dros y blynyddoedd diwethaf rydym wedi adrodd ar risgiau i gyflawni arbedion. O ran y cynlluniau sydd yn weddill, mae yna risgiau o ran gwireddu rhai o'r cynlluniau.
- 4.3** Y sefyllfa ddiweddaraf o ran yr arbedion yw bod bron i £46 miliwn, sef 92% o'r cynlluniau arbedion diwygiedig ers 2015 bellach wedi eu gwireddu.

5. Adrannau'r Cyngor

5.1 Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant

Ceir sefyllfa gymysg ar gyfer cyllideb 2025/26 gyda gwerth dros £3 miliwn o arian parhaol ychwanegol wedi ei ddyrannu i'r Adran tra bod y gyllideb ar yr un pryd wedi ei lleihau gan doriadau o dros £1m eleni ynghyd â £500k o arbedion hanesyddol dynnwyd o'r gyllideb ond na wireddwyd hyd yn hyn (cyfanswm arbedion o £1.5m). Awgryma'r rhagolygon diweddaraf pe na fyddai newid mewn gweithredu yn ystod y flwyddyn hon y byddai diffyg cyllideb o £3.1m erbyn diwedd y flwyddyn ariannol.

Cynyddodd y galw am wasanaethau gofal preswyl gyda 29 preswilydd ychwanegol mewn cartrefi preifat, yn rhannol oherwydd heriau staffio yn y cartrefi preswyl mewnol a arweinia at leihad yn y gwelyau sydd ar gael, gan gynyddu'r costau'n sylweddol. Bu cynnydd annisgwyl ac anarferol yn y nifer (12 ers Tachwedd 2024) o unigolion sydd angen gofal preswyl oherwydd materion iechyd meddwl ac mae hynny'n ychwanegu at y galw.

Yn ychwanegol at hynny bu cynnydd costau cartrefi preswyl arwyddocaol yn sgil y cynnydd yng nghostau yswiriant cenedlaethol i'r darparwyr gofal. Yn yr un modd gwelir darpariaeth gofal cartref yn costio uwchlaw'r gyllideb a hynny yn dangos costau ychwanegol yr ymdrechion i ddarparu gofal mewn ardaloedd lle nad oes gwasanaeth hawdd i'w gael. Gwelodd y gwasanaeth gofal cartref mewnol gostau ychwanegol o tua chwarter miliwn yn sgil cynnydd yn y cyfraddau salwch diweddar. Mae'r Adran yn ymrwymedig i leihau'r costau hyn, a'r gorrariant yn sgil hynny, yn ystod y flwyddyn hon.

5.2 Adran Plant a Theuluoedd

Dyrannwyd cynnydd yng nghyllideb yr Adran ar gyfer 2025/26 o £2.175 miliwn. Ceir sawl achos ychwanegol lle mae unigolion angen gofal arbenigol tu allan i'r sir a'r gofal hwnnw yn gostus; hefyd gwelir cynnydd yn y ddarpariaeth am ofal i blant ag anableddau yn y sir drwy wasanaethau Derwen a Hafan y Sêr; ac o'r herwydd rhagwelir y bydd diffyg cyllideb oddeutu £1.5 miliwn erbyn diwedd y flwyddyn ariannol os na fydd newid yn yr hyn ddarperir yn ystod y flwyddyn.

5.3 Adran Addysg

Rhagwelir tanwariant o (£20k) gan yr Adran Addysg. Yn dilyn gorrariant sylweddol ar y maes cludiant ysgolion dros y blynyddoedd diwethaf, bu i'r maes dderbyn dyraniad cyllideb ychwanegol o £896k ar sail barhaol a £939k pellach am flwyddyn yn unig, i gyfarch y pwysau ar y maes bysus a thacsis ysgolion. Bu gwelliant yn y darlun maes cludiant ac felly mae modd cwtogi'r cyfraniad un tro i £639k yn seiliedig ar y rhagolygon diweddaraf.

5.4 Byw'n lach

Dros y blynyddoedd diwethaf mae Cwmni Byw'n lach wedi derbyn cefnogaeth ariannol gan y Cyngor oedd yn £550k yn 2022/23, £308k yn 2023/24 ac yn £281k yn 2024/25, oedd uwchlaw'r taliad cytundebol y contract ddarparu, i'w galluogi i gynnal eu gwasanaethau. Rhagwelir fod y galw am gefnogaeth ariannol yn parhau yn 2025/26 gyda'r swm gofynnol yn £219k erbyn diwedd y flwyddyn. Byddwn yn cynnal trafodaethau pellach gyda'r cwmni cyn sefydlu os yw'n briodol i'r Cyngor roi cefnogaeth ariannol eto eleni.

5.5 Adran Priffyrdd, Peirianeg ac YGC

Rhagwelir diffyg cyllideb o £522k gan yr adran erbyn diwedd y flwyddyn. Gwelwyd lleihad yn y gwaith sydd yn cael ei gomisiynu gan asiantaethau allanol sydd yn cael effaith negyddol ar incwm gwasanaethau priffyrdd. Mae'r adran yn ddarbodus wrth geisio rhagamcanu gwariant fydd yn codi wrth ymateb i stormydd a thywydd garw. Mae gwariant ar ymateb tywydd garw yn rhan o weithredu blynyddol yr Adran erbyn hyn ac fe ymgeisir i ymdopi gyda'r gwariant drwy waith rhaglunedig yn y man cyntaf, ond dros y 3 blynedd diwethaf mae'r ymateb wedi bod uwchlaw'r rhaglunedig ac wedi arwain at orwariant. Yn y gwasanaeth Bwrdeistrefol, mae cyfuniad o ffactorau gan gynnwys pwysau ychwanegol ar gyllidebau staff glanhau strydoedd a glanhau toiledau cyhoeddus. Tra bod colledion incwm yn faterion yn cynnal tiroedd a thoiledau cyhoeddus.

5.6 Adran Amgylchedd

Rhagwelir diffyg cyllideb oddeutu 740K erbyn diwedd y flwyddyn. Y tueddiad blynyddol o orwariant yn y maes gwastraff yn parhau ac yn gyfrifol am £662k o'r gorwariant adrannol. Mae sawl cynllun ar y gweill gan yr Adran er mwyn mynd i'r afael â'r gorwariant hwn. Ar un adeg roedd y gorwariant yn £1.4M felly mae llawer wedi ei gyflawni dros y ddwy flynedd ddiwethaf. Er mwyn gwneud y cam olaf bydd angen cwblhau ail strwythuro o'r Gwasanaeth gwastraff ac yna newidiadau gweithredol pellach.

Ymhellach i hyn, yn dilyn i Gyngor Gwynedd gyflawni cyfradd o 65.3% ar ailgylchu ar gyfer 2024/25 sydd islaw targed ailgylchu 70% Llywodraeth Cymru, mae risg i'r Cyngor dderbyn dirwy o £612k sydd yn ddarostyngedig i asesiad yn erbyn gwahanol feini prawf gan y Llywodraeth. Fodd bynnag, gan fod gennym gynllun ffurfiol mewn lle i geisio mynd i'r afael a chyrraedd y targed cenedlaethol, a'n bod yn cydweithio'n agos gyda Llywodraeth Cymru ar hwnnw, credwn fod y risg o orfodi'r ddirwy arnom yn isel ac felly nid ydym wedi cynnwys y swm yma yn y tafluniad at ddiwedd y flwyddyn.

Derbyniwyd £3.7 miliwn o incwm newydd sydd yn deillio o ardoll ar ddeunyddiau pacio i gynhyrchwyr a mân-werthwyr, er mwyn hybu ailgylchu gan y cwmnïau sy'n creu'r gwastraff hwn. Pwrpas yr incwm yw gallu buddsoddi yn ein hisadeiledd ailgylchu, er yn dechnegol nid yw wedi ei gyfyngu i hynny yn unig. Am eleni, bydd rhaid defnyddio cyfran

gyntaf yr incwm hwn ar gyfer cyfarch unrhyw ddiffyg yng nghyllideb refeniw y gwasanaeth gwastraff cyn trosglwyddo'r gweddill i gronfa am y tro.

Byddwn angen rhoi ystyriaeth hefyd sut i ariannu costau diogelu a/neu ddymchwel adeilad Gwesty'r Corbett Arms yn Nhywyn dros yr wythnosau nesa. Mae'n adeilad rhestredig Gradd II, sydd wedi bod yn achos pryder i Gyngor Gwynedd a'r gymuned leol ers blynnyddoedd gan ei fod mewn cyflwr strwythurol peryglus ac sydd wedi golygu fod y Cyngor wedi gorfod gweithredu er mwyn amddiffyn a diogelu'r cyhoedd. Mae posib i'r gost derfynol fod rhywle rhwng £1m a £1.5M. Ni all yr Adran ymdopi gyda'r fath wariant unwaith ac am byth yn ddirybudd o fewn eu cyllideb refeniw arferol ac felly bydd angen adroddiad ar wahân maes o law i ystyried pa opsiynau eraill sydd gennym i gyfarch y gost yma.

5.7 Tai ac Eiddo

Y tueddiad o bwysau sylweddol ar y gwasanaeth llety argyfwng yn parhau, gyda rhagolygon fod gwariant ar y maes am fod yn £6.7 miliwn eleni, hyn i gymharu â £6 miliwn y llynedd. Mae'r sefyllfa ariannol a adroddir yn dilyn ystyried cyllideb ychwanegol o £3m sydd wedi ei ddyrannu o bremiwm treth cyngor a hefyd cyllideb un-tro ychwanegol a ddyrannwyd fel rhan o'r drefn bidiau i gynorthwyo gyda'r pwysau cynyddol. Rhagwelir y bydd yr adran yn ei gyfanrwydd yn gorrario £167k, sydd yn gyfuniad o gostau uwch ar gyfer symud a storio eiddo personol aelwydydd sy'n derbyn llety argyfwng; cynnydd yn y nifer o unigolion sy'n cyflwyno'n ddigartref ac angen llety; a chynnydd ym mhrys y noson ar gyfer llety argyfwng gan rai darparwyr.

5.8 Corfforaethol

Tanwariant o £3.8 miliwn ar benawdau corfforaethol o ganlyniad i gynnyrch treth ychwanegol a rhagdybiaethau darbodus wrth osod cyllideb 2025/26. Yn dilyn cadarnhad diweddar am setliad tâl cenedlaethol 2025/26, roedd y setliad yn is na'r hyn a ddarparwyd gennym yn ein cyllideb ar gyfer 25/26 ac yn ychwanegol i hyn bu i ni dderbyn grant tuag at dâl athrawon. Yn dilyn i Lywodraeth Cymru oedi ar gadarnhau eu cyfraniad tuag at gostau ychwanegol yswiriant gwladol cynghorau tan yr haf, erbyn hyn rydym wedi derbyn cadarnhad y bydd y Cyngor yn derbyn grant oedd yn uwch na'r hyn a ddisgwyliwyd yn wreiddiol.

5.9 Cronfeydd

Adolygwyd cronfeydd fel yr amlinellir yn **Atodiad 3**, yn dilyn i'r Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant a'r Adran Plant a Theuluoedd orwario dair blynedd yn olynol, golyga fod eu cronfeydd adrannol gyda balansau negyddol gwerth £576k. Awgrymir fod y balans yn cael ei ddileu i ganiatáu'r adrannau ganolbwyntio ar heriau 2025/26.

6. Casgliad

- 6.1** Rhagwelir sefyllfa o wario £2.5 miliwn yn uwch na'r gyllideb sydd ar gael erbyn diwedd y flwyddyn ariannol er mwyn gallu parhau i gyfarfod y galw cynyddol am wasanaethau gweddill y flwyddyn ar sail yr wybodaeth sydd gennym ar hyn o bryd. Mae'r ffigwr hwn yn seiliedig ar ddiffyg cyllideb o £6.3 miliwn ar ddiwedd y flwyddyn gan yr adrannau, gyda'r effaith yn cael ei liniaru gan y ffaith fod tanwariant tebygol o £3.8 miliwn ar gyllidebau corfforaethol

7. Camau nesaf ac amserlen

- 7.1** Gweithredu ar yr argymhellion gerbron a chyflwyno adroddiad dilynol i'r Cabinet 20 Ionawr 2026 yn dilyn adolygiad o'r sefyllfa ar ddiwedd Tachwedd.

8. Sylwadau Swyddogion Statudol

8.1 Prif Swyddog Cyllid

Rwyf wedi cydweithio gyda'r Aelod Cabinet i baratoi'r adroddiad yma ac yn cadarnhau'r cynnwys.

8.2 Swyddog Monitro

Dim sylwadau i'w hychwanegu os safbwynt priodoldeb.

Atodiadau:

Atodiad 1 - Crynhoad o sefyllfa net cyllidebau'r adrannau

Atodiad 2 - Manylion y cyllidebau a'r gwahaniaethau sylweddol

Atodiad 3 - Adolygiad o Gronfeydd